

ÖPP –står for Örebro Preventionsprogram. På Norsk blir det oversatt med Örebro Forebyggingsprogram eller forkortet til ÖPP.

”Søtten spørsmål og svar om ÖPP, en kunnskapsbasert foreldremøtemetode med formål å forebygge tidlig alkoholdebut og normbrudd.”

FORORD

ÖPP er et eksempel på en forskningsbasert metode for å forebygge tidlig alkoholdebut, minske alkoholforbruk samt normbrudd blant ungdommer. Grunntanken er å minske ungdommers alkoholbruk gjennom å henvende seg til deres foreldre. Programmet er utviklet av forskere ved Örebro universitet og det har blitt testet og evaluert med lovende resultater i fire ungdomsskoler i Örebro og Kumla i løpet av en treårsperiode, 1999 – 2001. Studiet, som publiseres i en kommende doktoravhandling, er finansiert av Statens folkhälsoinstitut i Sverige.

I kommunene spør man etter virkningsfulle metoder for det forebyggende arbeidet som er både kostnadseffektivt og enkelt å bruke. ÖPP har blitt en populær metode som er godt spredt. Det er stor etterspørsel på kunnskap om metoden, samt en grunnen til at Statens folkhälsoinstitut i Sverige har laget denne brosjyren og en metodehåndbok sammen med Nikolaus Koutakis, doktorand ved Örebro universitet. Utrederne Johanna Ahnquist og Lena Bergman, Statens folkhälsoinstitut i Sverige, har vært redaktører for skriftene.

Det bør påpekes at denne enkle, men tilsynelatende effektive, foreldremøtemetoden ikke alene kan erstatte forebyggingsarbeide i kommunen og skolen. Foreldremøtemetoden kan derimot sees på som en viktig del i et generelt og langsiktig lokalt forebyggingsarbeid.

I denne brosjyre gis en kortfattet, praktisk beskrivelse av metoden. Den er bygget opp rundt de vanligste spørsmålene om ÖPP fra de som vil gjennomføre foreldretiltaket i egen kommune skole eller forening.

Gunnar Ågren
Generaldirektør

INNHold

Forord

Spørsmål 1 : Hva er ÖPP?

Spørsmål 2 : Hva menes med forebygging?

Spørsmål 3 : Hvorfor snakker man om program?

Spørsmål 4 : Hva var det som var feil med den gamle hederlige ANT – undervisningen?

Spørsmål 5 : Hvorfor foreldrene?

Spørsmål 6 : Har foreldrene virkelig fortsatt innflytelse på sine barn når de har blitt ungdommer?

Spørsmål 7 : Er det ikke slik at ungdommer heller gjør som vi gjør, enn å gjøre som vi sier?

Spørsmål 8 : Er det ikke en myte at våre ungdommer drikker mye alkohol?

Spørsmål 9 : Det er klart at ungdommer av og til drikker, men det er ve ikke så skadelig?

Spørsmål 10: Hvorfor tar man opp temaet ungdom og alkohol med foreldrene lenge før det er aktuelt?

Spørsmål 11: Hvordan gjennomføre ÖPP i praksis?

Spørsmål 12: Hva er poenget med at foreldrene kommer frem til avtaler?

Spørsmål 13: Hvordan når man de foreldrene som ikke kommer på foreldremøtene?

Spørsmål 14: Hva kan man forvente seg av resultater av ÖPP – arbeidet?

Spørsmål 15: Hva er nytt med denne foreldremøtemetoden jamført andre måter å arbeide på?

Spørsmål 16: Hva kreves det for at jeg skal kunne bruke ÖPP i min kommune, skole eller forening?

Spørsmål 17: Hvor henvender jeg meg for å få mer informasjon?

Forslag til litteratur

Linker

1.HVA ER ÖPP?

ÖPP, er en forskningsbasert foreldremøtemetode som har som formål å forebygge tidlig alkoholdebut og alkoholpåvirkning, men som også viser seg å være effektiv når det gjelder å forebygge annen normbrytende atferd som skulk, naskeri og hærverk.

Programmet består av korte foreldremøter (15–20 minutter) en gang per termin i tilknytning til ordinære foreldremøter i løpet av skoleår 8-10. Det blir presentert forskningsbaserte argumenter som viser at barn som blir tilbydd alkohol av sine foreldre drikker mer alkohol i ungdomsårene. Videre har det stor betydning for ungdommenes alkoholvaner at foreldrene markerer for sine barn at det ikke er ok å drikke når man er tenåring. Foreldrene oppfordres til å diskutere dette med hverandre og å gjøre avtaler innen foreldergruppen når det gjelder regler og normer rundt alkoholbruk. Også andre spørsmål som foreldre synes er viktige, som for eksempel hvilke tider som skal gjelde for barna eller hvordan man håndterer «hjemme alene» fester.

Forklaringen på hvorfor programmet er virksomt når det gjelder å forebygge ikke bare tidlig alkoholdebut og alkoholpåvirkning, men også mobbing, naskerier og andre normbrudd antas å være at foreldrene, gjennom å ta del i programmet, trygges i å bli tydeligere i sin foreldrerolle. Det gir i sin tur effekter på barnets atferd.

Programmet er betydelig mindre omfattende en andre foreldreprogram som for eksempel COPE, Föräldrakraft og STEGFORSTEG.

Det inneholder ingen momenter som fremmer positiv oppmerksomhet og heller ikke avsnitt der foreldrene får øve seg på ulike måter å forholde seg på.

Likheten består i betydningen av klar og tydelig kommunikasjon rundt normer for bruk av alkohol og annen risikoatferd.

«Med en forskningsbaserte tiltak menes det at tiltakene bygger på omfattende forskning og at den har blitt testet og viset seg å være effektive ved evalueringen og oppfølging»

2. HVA MENES MED FOREBYGGING?

Formålet med forebygging er å forebygge problemer av ulike slag, det vil si å reagere før problemet oppstår. Det er en preaktiv måte å forholde seg på. Innen den internasjonale forebyggingsvitenskapen drives det systematiske studier av de omstendigheter eller faktorer som gir opphav til problemer eller som kan begrense eller minske disse. Slike faktorer kalles risikofaktorer eventuelt beskyttelsesfaktorer. Forebyggingsarbeidet går ut på å identifisere slike forhold, det vil si risiko- eventuelt beskyttelsesfaktorer, som er mulige å teste og påvirke.

3. HVORFOR SNAKKER MAN OM PROGRAM?

Forskerne bruker ofte begrepet program. Det bygger på ulike grunnleggende deler eller komponenter. Man kan se på et program som en systematisk oppbygget handlingsplan. For det meste kreves det at de som bruker metoden eller programmet utdannes og at det finnes en håndbok som tydelig beskriver den bakenforliggende teorien samt formålet og de ulike delene eller momentene. En av de viktige ideene bak programtanken er å utvikle metoder som kan brukes bredt og omtrent på samme måte. Den enkelte pedagogen eller sosialarbeideren skal ikke behøve ”oppfinne hjulet” hver gang. Hensikten er også å sikre barn og ungdom kvalitet i det forebyggende arbeidet – at de tiltakene som gjøres er meningsfulle og virkelig avstedkommer slik som antatt.

Ettersom programmet har vært prøvet vitenskapelig så vet man at det fungerer dersom det benyttes slik det er tenkt. Benytter man bara deler av programmet, gjør sine favorittøvelser eller ”plukker rosinen ut av bollen”, så risikerer man å mislykkes. Effektene uteblir og troen på mulighetene til å drive et meningsfylt forebyggende arbeide reduseres.

4. HVA VAR DET SOM VAR FEIL PÅ DEN GAMLE HEDERLIGE ANT- UNDERVISNINGEN?

Skolens tradisjonelle undervisning om Alkohol, Narkotika og Tobakk (ANT) har først og fremst handlet om å informere ungdommene om alkoholens skadevirkninger. En vanlig strategi har vært å be inn en fra politiet og f eks en sosialarbeider som informerer ungdommer om risikoen ved å bli fanget i et misbruk. Ytterligere en strategi har vært å by inn en x-alkoholiker eller x-narkoman, slik at ungdommene selv skal få høre hvor ille det kan gå. Visstnok kan slike tiltak høyne ungdommenes faktakunnskaper, men det har ikke kunnet bevises at det har påvirket deres faktiske atferd.

Å rette informasjonen til barnas foreldre har også vært en relativt vanlig strategi. I enkelte tilfeller har foreldre blitt innbydd til ANT-kvelder der kommunens miljøarbeider har informert om alkoholens skadevirkninger. I andra tilfeller har klasseforstanderen vist en pedagogisk film om ungdommer og alkohol i tilknytning til det ordinære foreldremøtet. Disse strategiene har ikke heller vist seg å være virkningsfulle når det gjelder å minske ungdommenes alkoholkonsum.

5. HVORFOR FORELDRE?

Det er behov for nye strategier for å minske ungdommenes alkoholforbruk. I mange kommuner og skoler finnes både vilje og ambisjoner om å forandre sine arbeidsmetoder. Forskning om forebygging viser at det er akkurat foreldre som er den store og betydningsfulle resursen i ett fremgangsrikt forebyggende barne- og ungdomsarbeide. Foreldrene er de som er viktigst og alle foreldre vil sine barns beste. Derfor er det også selvfølgelig viktig å engasjere foreldrene i det forebyggende arbeidet. Mange skoler opplever at de har fått et økende ansvar for elevenes oppdragelse også for håndtering av sosiale problemer av ulike slag. Et nært samarbeid mellom skolen og foreldrene er en betydningsfull, men ofte undervurdert, mulighet i det forebyggende arbeidet. For å oppnå fremgang gjelder det dog å *involvere* foreldrene – det er ikke tilstrekkelig å bare *informere* de.

6. HAR FORELDRENE VIRKELIG FORTSATT INNFLYTELSE PÅ SINE BARN NÅR DE HAR BLITT TENÅRINGER?

Hvor mye innflytelse har man egentlig som forelder til barn som går på ungdomskolen når det gjelder eksempelvis alkohol? Forestillingen om at barna nå har blitt så store at det foreldrene sier og gjør ikke spiller noen rolle og at venner er mye viktigere, er ikke uvanlig. Men forskningen viser at dette ikke er tilfelle. Familien og foreldrene har i virkeligheten størst betydning som beskyttelse for at unge ikke skal få problemer og havne skeivt ut. Varma og tydelige foreldre gjør forskjellen. Spesielt viktig er det at foreldrene virkelig tydeliggjør sin innstilling i viktige spørsmål, som for eks. sin innstilling til ungdom og alkohol.

7. ER DET IKKE SLIK AT UNGDOM HELLER GJØR SOM VI GJØR ENN Å GJØRE SOM VI SIER?

En vanlig forestilling er at foreldre gjennom å tilby sine barn alkohol avdramatiserer dette her med alkohol og dermed gjør det mindre spennende å prøve. De lar barna prøve for at de ikke skal drikke sammen med sine venner, uten tilsyn av foreldre og uten deres kontroll. Det fungerer dog ikke slik i praksis, det har faktisk motsatt virkning. Forskning har vist at barn til foreldre som har en tillatende holdning til ungdom og alkohol, har en tendens til å drikke mer alkohol enn barn hvor foreldre har en tydelig restriktiv holdning. Forskning har til og med vist at ungdommer som vokser opp i hjem der det råder en tillatende holdning til ungdom og alkohol, løper større risiko for å bli utsatt for alkoholrelaterte problemer i løpet av ungdomsårene. Ungdommer sosialiseres både gjennom våre handlinger og gjennom samtaler og veiledning. Det er ikke slik at ungdommer bara gjør som vi gjør og ignorerer hva vi sier. En uttalt restriktiv innstilling til ungdom og alkohol gjør forskjellen.

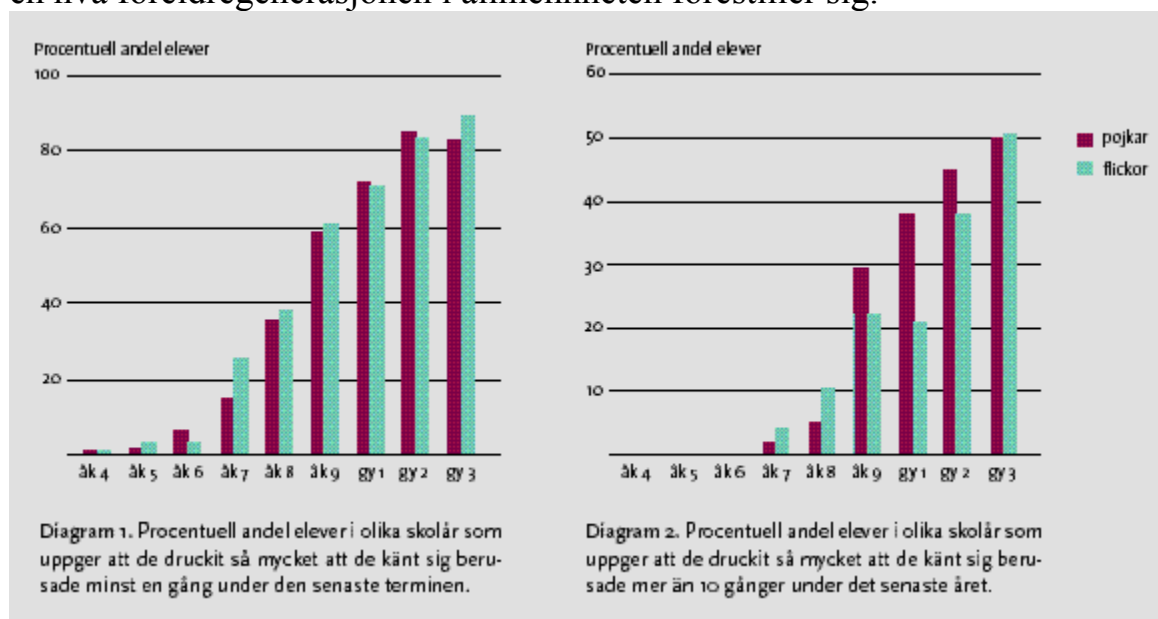
8. ER DET IKKE EN MYTE AT VÅRE UNGDOMMER DRIKKER MYE ALKOHOL?

Mange foreldre svever i uvisshet om hvor mye deres barn faktisk drikker. Atskillige tenker at det med alkohol og narkotikaproblemer, det gjelder nok ikke mitt barn som er så pålitelig. Allerede i skoleår 8 er det forholdsvis mange barn som har drukket alkohol.

Et viktig utgangspunkt for ÖPP-projektet er resultatet av en stor undersøkelse av ungdommers alkoholvaner som ble gjennomført i Köping i Sverige for noen år siden. Figur 1 viser andelen ungdommer i ulike skoleår som selv har oppgitt at de har drukket seg beruset minst en gang i løpet av terminen. I skoleår 7 (8 i Norge) oppga 25 prosent av jentene og drøyt 15 prosent av guttene at de hadde drukket så mye at de kjente seg beruset minst en gang i løpet av terminen. I skoleår 9 (10 i Norge) var tilsvarende sifre over 50 prosent blant både jenter og gutter. Andelen ungdommer som drikker seg beruset øker således fort med alderen. Jo eldre ungdommene er, desto større andel svarer at de har vært beruset (Koutakis & Stattin, 2003).

Figur 2 viser andelen gutter og jenter i ulike skoleår som oppgir att de har drukket så mye at de har kjent seg beruset mer en ti ganger i løpet av det siste året – hvilket må sies å være et mål på et utvidet alkoholbruk blant ungdom. I skoleår 9 (10 i Norge) oppga mellom 20 og 30 prosent av alle ungdommer at de har drukket så mye at de har kjent seg beruset mer en ti ganger det seneste året (Koutakis og Stattin, 2003).

Det er med andre ord vanlig at ungdomskoleelever ruser sig på alkohol, vanligere en hva foreldregenerasjonen i allmennheten forestiller sig.

9. DET ER KLART AT UNGDOMMER AV OG TIL DRIKKER, MEN DET ER VEL IKKE SÅ SKADELIG?

Mange foreldre reagerer kanskje slik:

”Det er klart at mitt barn drikker alkohol, men det er vel ikke så skadelig? Se på meg, jeg drakk da jeg var ung og jeg tok ikke skade av det. Bare for at man drikker alkohol av og til, behøver man vel ikke bli alkoholiker?”

I løpet av tenåringsperioden tester mange unge grenser og oppfører seg på måter som ikke er bra, de prøver å drikke alkohol, røyker og skulker. De aller fleste unge passerer denne perioden uten noen større bekymringer og uten å fastne i noen form for problem eller misbruk. Men forskning har samtidig vist at unge som debuterte tidlig med alkohol løper større risiko – på både kort og lang sikt – å utvikle alkohol og narkotikamisbruk og å dra på seg akutte skader av ulike slag. Eksempel på alvorlige risikosituasjoner er ulykker, slagsmål, vold, naskerier og risikofylte eller uønskede seksuelle situasjoner. Ungdommer som er beruset risikerer å gjøre ting de ikke ville gjort som edrue, slike ting de angre og som kan få alvorlige negative sosiale konsekvenser. Det finnes mange gode, vitenskapelig godt underbygde grunner til å utsette ungdommers alkoholdebut og minske deres alkoholforbruk.

10. HVORFOR TAR MAN OPP TEMAET UNGDOM OG ALKOHOL MED FORELDRENE LENGE FØR DET ER AKTUELT?

Da forskerne ved Örebro universitet tok initiativ til ÖPP, var det med bakgrunn i erfaring fra forskning som viste betydningen av de normene rundt alkoholbruk som foreldre formidler til sine barn. Det er viktig at foreldrene snakker med sine barn om alkohol og tydeliggjør at det ikke er ok å drikke når man er tenåring. Det spiller også stor rolle at foreldre får støtte av andre foreldre og formidler dette budskapet til sine barn så klart og begripelig som mulig.

Om man skal ha muligheten til å forebygge gjelder det å agere innen problemene oppstår, i dette tilfellet før ungdommene har begynt å teste alkohol. Det har vist seg at en majoritet av alle foreldre har et restriktivt syn på ungdom og alkohol mens deres barn er mindre, men i takt med at barna blir eldre, har foreldrene en tendens til å bli mer tillatende. ÖPP utgår fra dette forholdet. Programmet påbegynnes før barna har begynt å drikke og da foreldrene som regel fortsatt har en restriktiv innstilling til ungdommers alkoholbruk. Målet er å opprettholde en slik restriktiv holdning selv når barna kommer opp i tenårene.

11. HVORDAN GJENNOMFØRE ÖPP I PRAKSIS?

Med tanke på at dagens foreldre nesten alltid har lite tid til overs må programmet ikke bli for omfattende. Budskapet skal være enkelt å forstå selv klokken åtte en torsdags kveld etter en lang arbeidsdag. Informasjonen må derfor fort fange foreldrenes interesse og skape tillit, argumentene må holde selv for de mest kritiske spørsmålene.

Programmet er derfor enkelt og består av korta foreldremøter en gang per termin, etter et av de ordinære foreldremøtene i skoleår 8–10.

Møtene ledes av en spesielt utdannet ”foreldrerepresentant”. Programmet har hittil først og fremst blitt brukt i skolemiljø, men skulle like godt kunne brukes på andra arenaer der foreldre til ungdommer omgås eller treffes jevnlig, for eksempel innen en idrettsforening. Foreldremøtene tar cirka 15–20 minutter og består av åtte ulike momenter:

1. Introduksjon der foreldremøterepresentanten kort redegjør for formålet med presentasjonen.
2. Presentasjonen av forskningsresultat rundt ungdom og alkohol, faktorer som henger sammen med ungdom og alkohol også hvilken betydning foreldrenes holdning til alkohol har i samfunnet.
3. Presentasjon av hva foreldre kan gjøre – eksempelvis vekten av å innta en restriktiv holdning til ungdom og alkohol og å tydeliggjøre denne måten å forholde seg på i familien, på en konkret og klar måte.
4. Presentasjon av fortjenestene med at foreldrene sammen setter opp felles regler og normer rundt slikt de anser å være passende i allmennheten og sannsynlig rundt ungdom og alkohol.
5. Kort avslutning og oppsummering.
6. Representant(e) oppmuntrer senere foreldrene til å diskutere på egen hånd med hverandre og komme frem til avtaler i forhold til normer og måter å forholde seg på.
7. Brev sendes hjem til foreldrene. Brevet er ment å fungere både som påminnelse til de foreldre som har vært til stede på foreldremøtet og informasjon til de som av ulike grunner ikke kunne delta.
8. Evaluering.

12. HVA ER POENGET MED AT FORELDRENE KOMMER FREM TIL NOEN AVTALER?

Avtaler mellom foreldrene er et uttrykk for en foreldergruppes anstrengelse for å opprettholde felles regler. Det er ikke en juridisk avtaler eller en kontrakt og det finnes ingen sanksjoner ved brudd mot avtaler. Tanken er bare at barn som omgås hverandre har nytte av å ha foreldre som har omtrent samme regler og normer. Foreldrerollen kan til og med forenkles av dette. Mange hverdagskonflikter mellom tenåringer og tenåringsforeldre har med regler og grensesetting å gjøre, dette er en måte å minske eller eliminere slike gjentakende konflikter. Når foreldrene er samkjørte, fungerer ikke lenger barnas klassiske argument ”alle andre får jo lov”. Det er en støtte for foreldre å vite at andre foreldre resonerer på samme måte som de selv gjør.

13. HVORDAN NÅR MAN DE FORELDRENE SOM IKKE KOMMER PÅ FORELDREMØTENE?

Et foreldremøte utgjør et fint forum for å få kontakt med andre elevers foreldre og en utmerket mulighet for foreldrene å diskutere med hverandre. Men alle foreldre kommer ikke på skolens foreldremøter. Hvordan gjør man for å nå disse også? Alle kan man kanskje ikke få kontakt med på denne måten. Men dersom majoriteten av foreldrene tar del i ÖPPs budskap, kan det spres og få effekter selv blant de foreldrene som ikke kommer til foreldremøtene. Etersom foreldremøtene også er et tilbakevendende innslag gjennom hele ungdomsskoletiden, er sjansen stor for at det store flertallet av foreldrene deltar på i hvert fall et eller flere møter. Avslutningsvis sendes, som nevnt, sammenfattende informasjon hjem til alle foreldre etter hvert foreldremøte. Alle foreldre har dermed muligheten til å ta del i programmet – og foreldregruppens avtaler – uansett om de har vært med på møtet eller ikke.

14. HVA KAN MAN FORVENTE SEG AV RESULTATER AV ÖPP -ARBEIDET?

Når foreldreprogrammet opprinnelig ble gjennomført, ble det testet og evaluert av forskere ved Örebro universitet i fire skoler i Örebro fylke (beliggende i ulike typer av bostedsområder; bysentrum, en satsningsskole og småby) under en tre års periode, mellom 1999 og 2001. Resultatet av evalueringen viste at foreldrene i skoler som gjennomførte programmet, i betydelig større utstrekning en i øvrige skoler (kontrollskoler) opprettholdt en restriktiv holdning til ungdoms bruk av alkohol. Ungdommenes drikkevaner ble påvirket markant. Hyppig alkoholpåvirkning blant ungdom ble halvert og dessuten ble elevenes normbrytende atferd redusert, for eksempel tyverier, naskerier og skulk på de skolene der programmet ble gjennomført. Effektene av forebyggingen var merkbar selv for risikogrupper, det vil si ungdommer som allerede tidlig hadde etablerte alkoholvaner. Sammenfattende peker resultatene på at det er mulig å forandre foreldres holdning til ungdoms alkoholbruk og at dette i sin tur får påtagelige effekter på ungdommenes forhold til alkohol.

15. HVA ER NYTT MED DENNE FORELDREMØTEMETODEN JAMFØRT ANDRE MÅTER Å ARBEIDE PÅ?

Det er vanlig at foreldre og lærere diskuterer alkohol- og narkotikaspørsmål på et foreldremøte ved overgangen fra barne- til ungdomskolen. ÖPP skiller seg dog i visse henseende fra disse foreldremøtene:

- * Informasjonen er tydelig og avgrenset og gjennomføres enhetlig.
- * ”Dråpen uthuler steinen” – informasjonen gjentas et par ganger i året i løpet av en treårsperiode.
- * Den personen som informerer og leder diskusjonen på foreldremøtet har utdanning i metoden.
- * Informasjonen til foreldrene kommer ikke fra ideologiske eller moralske vurderinger, men fra fakta som fremkommer gjennom forskning.
- * Den som gir informasjon har en nøytral holdning og tvinger ikke på foreldrene sine synspunkter men legger frem forskningsbaserte argumenter som underlag for det de skal ta stilling til i foreldregruppens diskusjon.
- * Programmet tar opp temaet ungdom og alkohol i allmennheten og ikke bare ungdommers alkoholbruk for berusning.
- * Det viktigste som skjer i løpet av de tre årene som foreldremøtene pågår antas å være at foreldrene, gjennom å delta i programmets ulike deler, styrkes i å bli tydeligere i sin foreldrerolle, hvilket i sin tur gir effekter på barnas atferd.

16. HVA KREVES DET FOR AT JEG SKAL KUNNE BRUKE ÖPP I MIN KOMMUNE, SKOLE ELLER FORENING?

Programmet kan like gjerne gjennomføres i skolen som foreningsliv, de som leder møtene kan være alt fra kommunens ruskonsulent, kommunens miljøarbeider, en lærer fra skolen, sosiallærer, helsesøster, til ledere innen foreningslivet. Nødvendig for å oppnå fremgang er troverdighet. En forutsetning for at programmet blir godt mottatt og får effekt er at arbeidet med ÖPP får støtte fra skolens rektor eller ledelse. Forøvrig kreves naturlig nok god kunnskap om metoden av den som skal lede programmet. Denne teoretiske og praktiske kunnskapen får man gjennom å gå en todagers utdanning for å bli foreldremøtorepresentant.

17. HVOR HENVENDER JEG MEG FOR Å FÅ MER INFORMASJON?

Gjennom Örebro Universitets hjemmeside – www.oru.se/bsr/koutakis – alternativt Folkhälsoinstitutets hjemmeside – www.fhi.se/skolanforebygger – kan du få mer detaljert informasjon om ÖPP. Der står det også hvem man kan henvende seg til for å gå på utdanningen for å bli foreldremøtorepresentant, eller få tak i noen som kan forelese om metoden.

FORSAG TIL LITTERATUR:

Andréasson S, red. *Den svenska supen i det nya Europa. Nya villkor för alkoholprevention.*

En kunskapsöversikt. Stockholm: Statens folkhälsoinstitutet; 2002.

Bremberg S, red. *Nya verktyg för föräldrar. Förslag till nya former av föräldrastöd.*

Stockholm: Statens folkhälsoinstitut; 2004.

Centralförbundet för alkohol och narkotikaupplysning. *Skolelevers drogvanor 2005. Rapport 90.* Stockholm: CAN; 2005.

FerrerWreder

L, Stattin H. *Framgångsrika preventionsprogram för barn och unga.* En forskningsöversikt. Stockholm: Statens institutionsstyrelse, Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete; 2005.

FerrerWreder

L, Stattin H och Karlsson E, red. *Föräldrastöd i teori och praktik.*

Stockholm: Brottsförebyggande rådet (BRÅ); 2003.

Folkhälsoinstitutet: *Nya möjligheter. Nya metoder för föräldrastöd från förskolan till tonåren.* Stockholm: Statens folkhälsoinstitut, 2005.

Sundell K, Forster M. *En grund för att växa: forskning om att förebygga beteendeproblem*

hos barn. Stockholm: Forsknings och utvecklingsenheten, Socialtjänstförvaltningen, Stockholm stad; 2005.

LINKER:

Alkoholkommittén

www.alkoholkommitten.se

Iowa Strengthening Families Program (ISFP)

www.strengtheningfamilies.org

Statens folkhälsoinstitut

www.fhi.se

Stadprojektet

Föräldraprogrammet ”Steg för Steg”

www.stad.org

Stockholm Stads FoU enhet.

Hemsida om prevalens; riskfaktorer och intervention

www.prevention.se

Örebro Universitet

www.oru.se

